

במקום שלבו חפץ יצא בזה ידי חובתו.

וזוהו ביאור הדברים, והמלאכה היתה גדולה דמלאכת התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, אולם אם המלאכה לא ליום ולא ליומיים היינו שלא יתעסק בתורה רק יום או יומיים רק תמיד יהגה בתורה, אזי והמלאכה היתה דים ויוצא ידי חובתו בזה.



האדם ילמוד תדיר כיכולתו ויחשב לו כאילו למד מעשה מרכבה

ועוד ביאר עפ"י מאמרו (שבת לא.) שבימים הדין שואלין לאדם פלפלת בחכמה מקרא משנה וכו' מעשה מרכבה ולכאורה ישתומם האדם דהא מעשה מרכבה נתנה רק לגדולי הדורות ואפי' הם לא יגיעו כי אם לשליש או רביע, אלא שיש לומר דאם האדם עוסק בתורה תדיר

חמדת הדף

דרשת הדרן למסכת שבת

בשלהי מסכתין (קנז) ומדבריהם למדנו שפוקין ומודדין וקושרין בשבת, עולא איקלא לבי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב הונא דיתבי באונא דמאי וקא משח ליה אמר ליה אמר דאמרי רבנן מדידה דמצווה דלאו מצוה מי אמור אמר ליה מתעסק בעלמא אנא, וברישי מסכתין אהא דתנן יציאות השבת שתיים שהן ארבע תנא להכנסות נמי יציאות קרי ליה. והקשו התוס' התם מ"ט נקט יציאות ברישא ות' לחד פירושא דכיון דהוצאה מלאכה גרועה.

קישור סוף המסכת לתחילתה

ההנראה לנועוץ סוף מסכתין לתחילתה. דהנה כתב בבני" מאמרי שבתות (מאמר ז' אות ה') לברא מה שבנוסח ספרד אומרים ג"כ בשבת הפסוק (תהילים ק"ד - כ"ו) **מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.** ובהקדם הביא ממש"כ בס' ברוך יצחק עה"פ אם בחוקותי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם (ויקרא כו-ג') ואחז"ל (תענית כג.) דקאי על לילי שבתות, וקרא דלעיל מיניה כתיב את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וצ"ב הסמיכות.

ביאור המדרש דנתן הקב"ה גט פטורין לישראל

וביאר עפ"י דברי המדרש (בר"י א-ה') דשאל האי מינא היאך הקב"ה מוריד גשמים בשבת הא הוא הוצאה מרשות לרשות ואמרו לו כל העולם כולו של הקב"ה והוי כחצירו. והקשו ע"ז דהא איתא במדרש דכשהחריב הקב"ה ביהמ"ק השליך הקב"ה גט פטורין, ואי נימא כהנ"ל דכל העולם כחצירו של הקב"ה א"כ היאך מהני הגט, ות' דהקנה הש"י לכנסת ישראל מקום חצירו, וא"כ הדרא למעיקרא קושיית המין היאך הקב"ה מוריד גשמים בשבת.

וב' בזה סמיכות הפסוקים את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו ע"י שיהא לכם מורא מקדשו וזהו אם בחוקותי תלכו ומצוותי תשמרו וכו' ואזי לא יחרב ביהמ"ק ולא אצטרך לתת לכם גט פטורין ויהא חל הגט ע"י הקנאת מקום בחצירו ואזי כל העולם יהיה להקב"ה ונתתי גשמיכם בעתו ואפי' בשבתות עכ"ד.

קושיית הבני יששכר מ"ט שאל המין דוקא אהוצאה דהוי מלאכה גרועה

הוסיף בזה הבני דבאמת ל"ק מידי דהא דאמר הקב"ה לישראל שיתן להם גט פטורין לא הוא אלא איום בעלמא ובאמת לא נתן גט לישראל, אלא דאי קשיא הא קשיא מ"ט שאל דווקא אהוצאה דהיא מלאכה גרועה וכדלעיל מדברי התוס', הלא הקב"ה מקיים את העולם כולו בשבת א"כ כל המלאכות נמי הוי דליקשי

ליה היאך הקב"ה עושה עושה אותם בשב"ק, ות' עפ"י דברי הזוה"ק בראשית בחכמתא, והיינו דברא הקב"ה הכל בחכמה א"כ הא אמרו חז"ל לגבי תקיעת שופר חכמה הוא ואינה מלאכה וע"ז לא היה קשה ליה, אלא דווקא אהוצאה דלאו מלאכה הוא וכדברי התוס', ועכ"ז אסורה לכך שאל דווקא על הוצאה.

ביאור הנוסח מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית

בזהו ב' הנוסח מה רבו מעשיך ה' דהקב"ה עושה כל המעשים ג"כ בשבת ומפרש דטעם הדבר כולם בחכמה עשית דהוא חכמה ואינה מלאכה, וא"ת הלא הוצאה דאינה מלאכה ובכ"ז אסורה לכך מסיים מלאה הארץ קנינך דלהקב"ה כל העולם הוה רה"י וכנ"ל דלא הקנה כלל לישראל מקום לגט דלא הוי אלא איום בעלמא.

להרע"ב והתניו"ט דהא דנקט עני למצוות צדקה יבואר קישור המסכת מתחילה לסופה

בזה יבואר ע"ד דרוש דהנה בתניו"ט וברע"ב הקשו מ"ט תני לישנא דעני ובעה"ב ותיצרו דהא כיון דמקיים מצוות צדקה די הא מותר קמ"ל דעכ"ז אסור ובהו יבן הניעוץ מתחילתו לסופו דכיון דבסוף מסכתין חזינן דמדידה דמצוה שרי א"כ הו"א דבכל מלאכות שבת ועכ"פ בהוצאה דהוא מלאכה גרועה ג"כ היא מותר היכא דאיכא מצוה, לכך תני דווקא יציאות השבת ועני ובעה"ב לומר ל' דדווקא גבי מדידה דהוא משום שבת בעלמא התיירו בדאיכא מצוה, משא"כ כל מלאכה ואפי" גרועה לא התיירו. (ויעו"ע בשבת של מי)

ואחז"ל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו.

ויבאר עפ"י מה שפי' הרה"ק שמשון מאוסטרפולי זי"ע עה"פ (שמות ו-ה') וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי, עפ"י מאחז"ל (ברכות ה'): יסורין ממרקין עונותיו של אדם **דר' יוחנן** יליף משן ועין דמה שן ועין העבד יוצא לחירות יסורין שממרקין כל גופו לא כ"ש. ור"ל יליף מדכתיב ברית לגבי יסורין. וברית גבי יסורין מה מלח ממתקת את הבשר אף יסורין ממרקין עונותיו של אדם.

נפק"מ א' בין ר"י ור"ל

והנפק"מ בין הלימודים דלר' יוחנן דיליף משן ועין כי היכי דדווקא אם האדון הוציא את שינו או עינו יוצא העבד לחירות משא"כ אי ע"י אחר או שליח אינו יוצא לחירות הנ"ב גבי יסורין דווקא מה דהקב"ה בעצמו מייסר את האדם ממרק את עונותיו משא"כ ע"י שליח וכו"ב אולם לר"ל דהילפותא מהא דמלח ממתק את הבשר הרי דל"ש מי הניח מלח על הבשר ובכל אופן זה ממתק את הבשר. ובהו אין חילוק בין שליח להאדון עצמו.

ועד"ז יובן קרא דלעיל דקוב"ה אמר ליה למשה וגם אני שמעתי את נאקת בני' פ'י דכל נאקת לא הייתה על עצם היסורים עצמם דבהו הוה ניתן להו דימרק עונותם אלא נאקתם הוא על אשר מצרים מעבידים אותם והוה ע"י שליח ואפשר שלא נמחל עונותיהם וכשי' ר' יוחנן דיליף משן ועין, לכך קאמר קרא **ואזכור**

את בריתי רמז לו דילפינן מברית ברית ממלח וכשי' ריש לקיש ובהא ליכא חילוקא היאך קבלו וממי קבלו היסורין.

יובן הטעם דמטבילין הכרפס במי מלח

ומיתאמרא משמיה **דהאדמו"ר מבאבוב** זי"ע דאולי משום הכא נהגו ישראל לטבל הכרפס בליל הסדר במלח דווקא דהנה הכרפס כתבו דטעמו משום ס' פרך דמראה על קושי השיעבוד ולכן קמטבל במלח להראות דהא דקושי השיעבוד מהני ואפי' דהיה ע"י אחרים משום דיליף ברית ברית ממלח לכן טובלים אותו במלח.

נפק"מ ב' בין ר"י לר"ל

ובחנכות התורה (איוב פרק ל"א), **ומרון החת"ס** (פר' משפטים) הביאו עוד נפק"מ בין ר"י לר"ל, עפ"י מה שחקר **בשו"ת הריב"ש** מה יהא הדין אי העבד סרו קודם והזיק את האדון ולאח"כ הוציא לו האדון שינו או עינו האם בכה"ג נמי יוצא העבד לחירות, וכתבו עפ"י הנ"ל דהא דהאדם מקבל יסורין הוא ע"י עבירות שבידו ועכ"ז לאחר היסורין יוצא לחירות הרי דאעפ"י דקודם מרד העבד עכ"ז לאחר שהפילו לו אדונו את שינו יוצא לחירות. ופירשו בזה בארוכה קרא דאיוב יעו"ש בהמתקת הדברים הנפלאים.

נפק"מ ג' בין ר"י לר"ל

עוד נפק"מ יש לומר, דאי ילפינן משן ועין א"כ י"ל דכל כמה שיש לאדם יותר יסורין הרי דחטאו גדול וא"כ אין לדבר סוף, משא"כ אי ילפינן מברית במלח א"כ כי היכי דמלח מרובה מקלקלת את המאכל ואינה ממתקת אותה. הנ"ב גבי יסורין יש לדבר סוף וקצבה, והוה פי' הקרא וגם אני שמעתי וכו' שחשבו שאולי אין לדבר סוף לפי עונותיו וכמאחז"ל מה נשתנו אלו מאלו הללו עובדי ע"י וכו' לכך אמר להם הקב"ה ואזכור את בריתי דרמז להם בזה כשי' ר"ל דילפינן מברית במלח וא"כ יש לדבר סוף וכנ"ל.

ע"י שמירת השבת נמחל עונות ללא יסורים

בזה יבואר דחז"ל כפשוטן דע"י שמירת שבת דמראין בזה אהבתם לקוב"ה ושכינתיה לישנא היא דמוחלין על עונותם וזהו שגא מלישנא יסורין ממרקין דע"י השבת אינם צריכים ליסורים אלא דנמחלים עונות ישראל דע"י אהבה זדונות נעשו כזכויות וכאמרם יומא (פג): א"כ ע"י השבת שמראים אהבתם להקב"ה א"כ כל עונותם הוה כזכויות ודאי שאין בזה יסורין.

סיום מסכת שבת הרי הוא בדרגת מוצאי שבת

ויעינין בחת"ס סוף מסכתין דכתב דכל סיום מסכת שבת הרי הוא כמוצאי שבת שמלוין את המלכה בסעודה כן אנו עתה זה סיימנו מס' שבת ובתפלה אנו להשיל"ת שיזכנו לסיים מסכתות אחרות ובהו יוציאנו מגלותנו לבוא לשמחתנו השלימה שבזכות התורה נזכה לביאת משיח צדקנו מן.

מדור זה נודב ע"י מוקיר רבנן אהוד יששכר הי"ו לע"נ בהירה בת בתיה

שאלה נ"ז} היאך מהני הגעלה לכלים הבלועים באיסור הא קי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה?

שאלה נ"ח} מפני שיבה תקום מהו שיעור השנים של זקן שצריכים לעמוד מלפניו?

פתרון לחידודא - גלין ל' חג הפורים

שאלה נ"ה} היכי תימצא ב' מקרים שהיה מגילה שיש להצילה מפני הדליקה בשבת, וכתובים שניהם שווה בשוה, ושיום הכל ביניהם, ועכ"ז באופן האחד יוכלו להציל מפני השריפה ובאופן השני לא יוכלו להציל?

שאלה נ"ו} מה הטעם שלא נזכר שמו של הקב"ה בכל קריאת המגילה?

נ"ו} ידוע מאי דפסקין (לעיל של"ד סעיף י"ג) דיש שאומרים שאין מצילין מגילת אסתר כיון דאין בה הזכרה של הקב"ה לכך אם אינה כתובה אשורית על העור ובדיו אין בה משום קדושה, **ובמשנה ברורה** (שם ס"ק ל"ט) הביא מדברי **המונ"א** שזה דווקא בזמננו, שאם לא הייתה כתובה כהלכתה היה אסור להם ללמוד בזה, כיון דלא ניתן לכתוב, אבל האידנא דמשום עת לעשות לה' הפרו תורתך ולומדים בזה ג"כ, מותר להצילה מפני הדליקה ככל כתבי הקודש **נ"ז}** ראיתי בספר האשכול (הל' סדר הסדרים סוף סי' כ') למאי דאמרו פ"ק דר"ה דהרגילות הייתה לכתוב שם ה' באגרות החובות ובשאר שטרות, ואותו יום שהפסיקו לכתוב עשאוהו כיו"ט והכי נמי כיון דמגילת אסתר נקראת אגרת לכן בכדי שלא לעשות חילוק בין אגרת לאגרת לא כתבו שמו באגרת המגלה. ויעו"ע במכתבים למערכת